

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้า เรื่องการใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ มาแบ่งเขตภาษาถิ่นในจังหวัดตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ผู้วิจัยได้ดำเนินการเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

1. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานที่เป็นรูปแบบของการศึกษาภาษาถิ่น ตำรา งานวิจัยเกี่ยวกับภาษาตระกูลไท ภาษาถิ่นต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษาไทยถิ่นใต้ตลอดจนวิธีการในการแบ่งเขตภาษา เพื่อทำแผนที่ภาษา จากเอกสารต่าง ๆ ที่มีผู้ศึกษาริวิจัยไว้แล้ว เพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย (ดูบทที่ 1 บทนำ ประกอบ)

2. การศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับจังหวัดที่ต้องการทำวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องภาษาที่ใช้ในจังหวัดภาคใต้ 4 จังหวัดที่อยู่ทางฝั่งทะเลตะวันตก คือ ฝั่งมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งได้แก่ ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ตลอดจนศึกษาเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สภาพภูมิประเทศ สภาพความเป็นอยู่ การปกครอง และการประกอบอาชีพใน 4 จังหวัดดังกล่าว โดยศึกษาจากเอกสารและจากการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุ ญาติพี่น้อง และเพื่อน ๆ ที่พูดภาษาใน 4 จังหวัดนี้เป็นภาษาแม่ ทั้งนี้เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์และตีความผลการวิจัย

3. การศึกษาหลักการที่สัมพันธ์กับการสร้างรายการคำในการวิจัย

3.1 ลักษณะพยางค์

โครงสร้างของพยางค์ หมายถึง การบ่งหน่วยเสียงที่สร้างพยางค์ขึ้นในภาษาหนึ่ง ๆ หน่วยเหล่านี้ ได้แก่ สระซึ่งเป็นแกนกลางของพยางค์ และพยัญชนะซึ่งเป็นส่วน

ขอบของพยางค์¹ รวมทั้งกฎเกณฑ์ในการปรากฏร่วมกันของหน่วยเหล่านี้ โดยหลักสากล พยางค์จะแบ่งได้ออกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. พยางค์เปิด หมายถึง ลักษณะพยางค์ที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น และสระ เท่านั้น
2. พยางค์ปิด หมายถึง ลักษณะพยางค์ที่ประกอบด้วย พยัญชนะต้น สระ และพยัญชนะท้าย

เนื่องจากภาษาไทย เป็นภาษาที่มีวรรณยุกต์ การกล่าวถึงโครงสร้างของพยางค์ นอกจากจะบ่งถึงพยัญชนะ และสระแล้วยังต้องบ่งถึงวรรณยุกต์ รวมทั้งกฎเกณฑ์ในการปรากฏร่วมกันของหน่วยเหล่านี้ด้วย เช่น ในการวิเคราะห์ภาษาไทยกรุงเทพฯ กาญจนานาคสกุล² ได้แสดงโครงสร้างของพยางค์ของคำพยางค์เดี่ยวไว้ 5 แบบ คือ

1. C(C)VV⁰⁻⁴
2. C(C)VN⁰⁻⁴
3. C(C)VVN⁰⁻⁴
4. C(C)VS^{1,3}
5. C(C)VVS^{1,2}

โดยกำหนดให้ C แทนหน่วยเสียงพยัญชนะเดี่ยว

CC แทนหน่วยเสียงพยัญชนะควบกล้ำ

V แทนหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงสั้น

VV แทนหน่วยเสียงสระเดี่ยวเสียงยาว หรือสระประสม

---

¹David Abercrombie, Elements of General Phonetics (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1967), p. 39 and p. 41.

²กาญจนานาคสกุล, ระบบเสียงภาษาไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๖.

N	แทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายนาสิก
S	แทนหน่วยเสียงพยัญชนะท้ายกัก
0-4	แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ เอก โท ตรี และจัตวา ตามลำดับ

จากโครงสร้างของพยางค์ทั้ง 5 แบบนี้ เมื่อนำมาวิเคราะห์จะเห็นข้อจำกัดของการปรากฏร่วมกันของวรรณยุกต์ กับโครงสร้างของพยัญชนะ และสระ และสามารถแบ่งโครงสร้างของพยัญชนะ และสระที่มีความสัมพันธ์กับวรรณยุกต์ดังกล่าวนี้ ออกได้เป็น 2 แบบใหญ่ ๆ คือ

แบบที่ 1 เป็นแบบที่มีวรรณยุกต์ทั้ง 5 หน่วยปรากฏร่วมกันได้ ได้แก่ พยางค์เปิดสระยาว และพยางค์ที่มีสระสั้น หรือสระยาวที่เป็นพยางค์ปิดด้วยพยัญชนะนาสิก (ดูโครงสร้างพยางค์แบบที่ 1-3 หน้า 74 ประกอบ)

แบบที่ 2 เป็นแบบที่มีวรรณยุกต์เฉพาะบางหน่วยเท่านั้นที่จะปรากฏร่วมกันได้ ได้แก่ พยางค์ที่มีสระสั้น หรือสระยาวที่เป็นพยางค์ปิดด้วยพยัญชนะกัก (ดูโครงสร้างพยางค์แบบที่ 4-5 หน้า 74 ประกอบ)

ตามหลักไวยากรณ์ไทยโบราณ¹ ได้กล่าวถึงคำ 2 ประเภท ซึ่งเป็นวิธีประสมอักษรอันเป็นหลักสำคัญของวรรณยุกต์² คำทั้ง 2 ประเภทนี้ ได้แก่

1. คำเป็น คือ เสียงที่ประสมทึบสระ (สระยาว) ในแม่ ก กา เช่น ก กา ก็ คือ ก าลฯ พวกหนึ่ง กับเสียงแม่ กง กน กม เกย เกอว ทั้งหมดอีกพวกหนึ่ง เช่น สี สูง สิ้น คิม เคย ว่าว เป็นต้น

2. คำตาย คือ เสียงที่ประสมรสระ (สระสั้น) ในแม่ ก กา (เว้นแต่สระ อำ ไอ โอ เอา 4 ตัวนี้ถึงเป็นสระสั้นก็มีเสียงเป็นตัวสะกดในแม่ กม เกย เกอว)

¹ พระยาอุปกิตศิลปสาร, หลักภาษาไทย อักษรวิธี วชิรภาค วากยสัมพันธ์ ฉันท-
ลักษณ์ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๔๘๐), หน้า 14.

² หมายถึง วิธีประสมหน่วยพยัญชนะ สระ ซึ่งสัมพันธ์กับวรรณยุกต์

1. พยางค์เป็น หมายถึง พยางค์เปิด และพยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก

2. พยางค์ตาย หมายถึง พยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะกัก พยางค์ตาย แบ่งเป็น

2.1 พยางค์ตายเสียงยาว หมายถึง พยางค์ตายที่มีสระเสียงยาวตามด้วยพยัญชนะกัก

2.2 พยางค์ตายเสียงสั้น หมายถึง พยางค์ตายที่มีสระเสียงสั้นตามด้วยพยัญชนะกัก

นอกจากนั้น เก็ดดี ได้สร้างกล่องวรรณยุกต์ (Tone Box) ซึ่งเป็นตารางทดสอบวรรณยุกต์ ที่แสดงความสัมพันธ์ของการปรากฏร่วมกันระหว่างวรรณยุกต์และพยัญชนะต้น ในคำที่เป็นพยางค์เป็น และพยางค์ตายที่มีพยัญชนะต้นต่าง ๆ กัน¹ ดังนี้คือ

	A	B	C	DL	DS
1					
2					
3					
4					

ตารางที่ 8 แสดงกล่องวรรณยุกต์ของเก็ดดี

1. แถวตั้ง

แถว A-C หมายถึง คำที่เป็นพยางค์เป็น ส่วนแถว DL และ DS หมายถึง คำที่เป็นพยางค์ตาย โดยมีรายละเอียดในแต่ละแถว ดังนี้คือ

แถว A² คำที่เป็นพยางค์เป็น และในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานไม่มีรูปวรรณยุกต์กำกับ

¹ อุ อักษรสามหมู่ (ไตรยางค์) หน้า 76. ประกอบ

² สัญลักษณ์ A, B, C, DL, และ DS แทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยดั้งเดิม ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติสร้างรูปขึ้น

- แถว B คำที่เป็นพยางค์เป็น และในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์เอกกำกับ
- แถว C คำที่เป็นพยางค์เป็น และในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานมีรูปวรรณยุกต์โทกำกับ
- แถว DL คำที่เป็นพยางค์ตาย สระยาว
- แถว DS คำที่เป็นพยางค์ตาย สระสั้น

2. แนวนอน

แถวที่ 1-4 หมายถึง ไตรยางค์ หรืออักษร 3 หมู่ ซึ่งนัก

ไวยากรณ์ไทยโบราณได้กำหนดขึ้น คือ อักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ¹ โดยมีรายละเอียดในแต่ละแถว ดังนี้คือ

แถวที่ 1 คำที่มีเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติได้สร้างรูปของภาษาดั้งเดิม (Reconstruct) ว่าเป็นเสียงอโหชนะ-เสียดแทรก (Voiceless Friction Sounds) ได้แก่ คำที่ในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรสูง ผ ฝ ฐ ข ฉ ฝ ศ ษ ส ห หรืออักษรต่ำที่มีอักษรสูงคือ ท นำ เช่น ทน, ทม, ทง, ทล, ทร, ทว, ทย และ ทญ

แถวที่ 2 คำที่มีเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติได้สร้างรูปของภาษาดั้งเดิมว่าเป็นเสียง กัก อโหชนะไม่พ่นลม (Unaspirated Voiceless Stops) ได้แก่ คำที่ในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรกลาง ป ต ก และ จ

แถวที่ 3 คำที่มีเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติได้สร้างรูปของภาษาดั้งเดิมว่าเป็นเสียง กัก ที่สั้นเสียง (Glottal Stop) ได้แก่ คำที่ในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรกลาง บ ด และ อ

แถวที่ 4 คำที่มีเสียงพยัญชนะต้น ซึ่งนักภาษาศาสตร์เชิงประวัติ

¹ ดู ไตรยางค์ หน้า 76 ประกอบ

ได้สร้างรูปของภาษาดั้งเดิมว่าเป็นเสียงโฆษะ (Voiced) ทั้งหมด ได้แก่ คำที่อยู่ในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานใช้อักษรตัว ก, พ, ท, ธ, ฉ, ช, ค, ข, ซ, ฟ, ข, ช, ม, น, ง, ร, ล, ว, ย และ ญ

ผู้วิจัยได้ใช้หลักการทดสอบวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น ของศาสตราจารย์วิลเลียม เจ เก็คนี มาสร้างรายการคำรวมทั้งสิ้น 60 คำ เพื่อใช้สำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของงานวิจัยนี้ รายการคำนี้สามารถสำรวจวรรณยุกต์ได้ด้วย ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยทราบว่าหลักการของเก็คนีที่ใช้ในการสร้างรายการคำ¹ สามารถช่วยให้สำรวจจำนวนวรรณยุกต์ และลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ในแต่ละภาษาย่อยได้ครบถ้วนอย่างสะดวกและรวดเร็ว²

ตัวอย่าง รายการคำที่ใช้สำหรับสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /u:/ จำนวน 30 คำ³

¹ ดูภาคผนวก ตอนที่ 4 หน้า 181-185 ประกอบ

² วิลเลียม เจ เก็คนี, คำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น, แปลจาก "A Checklist for Determining Tones in Tai Dialects," โดย ชีระพันธ์ ล.ทองคำ (กรุงเทพฯ: โครงการวิจัยภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ , 2521), หน้า 18.

³ ดู ข้อ 5. เครื่องมือในการวิจัย หน้า 83-92 ประกอบ

ตารางที่ 8 คำที่ใช้สำหรับสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระ /u:/ และ
เสียงวรรณยุกต์จำนวน 30 คำ

	A	B	C	DL
1.	ช ชง หมู ฝูง	ชู่ หมู๋	ชื้อ ผู้ (ตัว)	ชูด หมูก (จมูก)
2.	ปู ปุน จุง	ปุ๋	ปุื้อ	ปูก
3.	อุ	อุ๋ (สนุ๋)	อุื้อ	อุก
4.	อู อูง อูณ	อู๋ อู๋	อูื้อ อูื้อ	อูก (น้ำ) มูก

จากตารางที่ 8 นี้จะเห็นได้ว่า คำที่ใช้สำหรับสำรวจสระ และวรรณยุกต์ในการ
วิจัยครั้งนี้ ไม่มีแถว DS (คำที่เป็น พยางค์ตาย สระสั้น). เนื่องจากผู้วิจัย ได้สร้างรายการ
คำเพื่อสำรวจลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ ซึ่งล้วนเป็นสระยาว
ดังนั้น ลักษณะพยางค์ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจะใช้เฉพาะลักษณะพยางค์ที่เป็นพยางค์เป็น และ
พยางค์ตาย สระยาว เท่านั้น

4. การศึกษาเบื้องต้นเพื่อการออกแบบการวิจัย

4.1 การศึกษาเบื้องต้นก่อนสร้างรายการคำที่ใช้ในการวิจัย

4.1.1 การสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยได้ก่อนสร้างแบบสอบถามและรายการคำ

ในขั้นต้นผู้วิจัยได้สัมภาษณ์เพื่อน ๆ และญาติพี่น้องชาวไทย ซึ่งมีถิ่นกำเนิดในจังหวัด ตราด กระบี่ พังงา หรือภูเก็ต และปัจจุบันทำงาน หรือศึกษาอยู่ที่กรุงเทพมหานคร บุคคลเหล่านี้ใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ ในที่ทำงาน หรือสถานศึกษาของตน และใช้ภาษาได้กับคนได้ด้วยกัน กล่าวคือ สามารถใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ และภาษาถิ่นของตนได้ดี ทั้งนี้เพื่อต้องการสำรวจการแปร (variability) ของสระสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสระ /i:/ และ /u:/ ตลอดจนการแปรของวรรณยุกต์ โดยใช้คำจากแบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ ของ ชีระพันธ์ ล.ทองคำ¹ เป็นหลัก (ตอนที่ 1 วรรณยุกต์, ตอนที่ 18 คำตรวจสอบสระ ี เป็นเสียง ี หรือ - หรือสระเชื่อมขึ้น ei และคำในตอนที่ 23 คำตรวจสอบสระ ู เป็นเสียง ู, โ- หรือสระเชื่อมขึ้น ou)

ผลของการสัมภาษณ์ พบว่าผู้พูดภาษาถิ่นซึ่งได้รับอิทธิพลของภาษาย่อยอื่น ๆ จากการศึกษา การประกอบอาชีพ หรือสภาพแวดล้อมอื่น ๆ ยังคงพูดภาษาถิ่นของตนที่มีลักษณะซึ่งแสดงให้เห็นว่า มาจากท้องถิ่นที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บุคคลที่มาจากจังหวัด ภูเก็ต และตราด จะออกเสียงสระสูง /i:/ และ /u:/ แตกต่างกันเป็นอย่างมาก

การสัมภาษณ์ผู้พูดภาษาไทยได้เพื่อทดลองสร้างแบบสอบถามและรายการคำ

จากการทดลองใช้รายการคำในแบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียงและระบบเสียงในภาษาไทย ตามข้อ 4.1.1² ปรากฏว่า มีคำบางคำต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์นานมาก ผู้วิจัยจึงได้เลือกคำเหล่านี้ออก เช่นคำว่า "ปสิ, ฝ, ถี่, นี, ทั (กระพี้ไม้),

¹ ชีระพันธ์ ล.ทองคำ, แบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้ (กรุงเทพมหานคร: สถาบันภาษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 2, หน้า 18-20 และหน้า 25-27.

² อุภาคผนวก ตอนที่ 1 หน้า 171-174 ประกอบ

หลัก, ติบ, อิก, อู๋ (ประจู่)" เป็นต้น แต่ที่สำคัญก็คือ รายการคำจากแบบสอบถามนี้มีคำที่ใช้สระ /i:/ และ /u:/ และเป็นพยางค์เป็น ที่เป็นพยางค์ปิดด้วยพยัญชนะนาสิกจำนวนน้อยมาก คือมีเฉพาะคำว่า จิน, ติน, ปิน เท่านั้น ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงได้สร้างรายการคำขึ้นใหม่เพื่อศึกษาการแปรของสระ /i:/ และ /u:/ และวรรณยุกต์ในคำเหล่านี้ รวมทั้งสิ้น 60 คำ¹ ผู้วิจัยได้ทดลองใช้รายการคำ และคำถามที่สร้างขึ้นใหม่สัมภาษณ์กลุ่มทดลองเดิม (ข้อ 4.1.1) ผลของการสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า มีคำบางคำ (เช่นคำว่า "คิล", "ย", "ซุด") ที่ต้องใช้เวลาในการสัมภาษณ์นาน จึงได้เปลี่ยนรายการคำใหม่ โดยใช้คำว่า "สิน", "ตี", และ "ซุด" แทน ส่วนคำว่า "หู่" (เต้าหู้) นั้นมีการใช้คำศัพท์แตกต่างกันออกไป เช่นบางคนเรียกว่า Tao Kua² ผู้วิจัยจึงได้เปลี่ยนรายการคำใหม่ โดยใช้คำว่า "ลู๊" แทน

4.2 การทดสอบรายการคำที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้เดินทางไปจังหวัดภูเก็ต และตรัง เพื่อตรวจสอบรายการคำและแบบสอบถามในการวิจัยที่ได้จากข้อ 4.1.2 โดยทดลองดูว่ารายการคำและคำถามในแบบสอบถามเหล่านั้นมีประสิทธิภาพเพียงพอหรือไม่ การสัมภาษณ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ผู้บอกภาษาที่เป็นชาวภูเก็ต ซึ่งอยู่ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกระบุรี และอำเภอดกลาง อำเภอละ 1 คน และสัมภาษณ์ชาวตรัง ที่อยู่ในเขตอำเภอย้ายยอด และอำเภอย่านตาขาว อำเภอละ 1 คน รวมผู้บอกภาษาสำหรับการทดสอบครั้งนี้ 5 คน ผู้บอกภาษาเหล่านี้ มีลักษณะตรงตามเกณฑ์ที่จะใช้ในการเลือกผู้บอกภาษาในการวิจัยทั้งสิ้น³ ผลจากการสัมภาษณ์ ปรากฏว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครั้งนี้ เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการปรับปรุงรายการคำ และอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล เช่น ภาพของจริง และคำอธิบายประกอบ ซึ่งจะใช้ในการออกเก็บข้อมูลภาคสนามจริง ๆ อีกด้วย กล่าวคือ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงอุปกรณ์ในการเก็บข้อมูลให้ดีขึ้น เพื่อจะได้ประหยัดเวลาในการสัมภาษณ์⁴ ดังนี้คือ

¹ ดูรายละเอียดเรื่อง รายการคำ หน้า 83-85 และภาคผนวก ตอนที่ 2 หน้า 175-177 ประกอบ

² ตัวอย่างที่ยกมาผู้วิจัยไม่ได้แสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของ วรรณยุกต์

³ ดูหลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา หน้า 96-97 ประกอบ

⁴ ภาคผนวก ตอนที่ 3 หน้า 178-180 ประกอบ

4.2.1 ผู้วิจัยได้ใช้ของจริงคือ หม้อที่มีลักษณะ¹ แทนคำอธิบาย ประกอบรายการคำ "บู"

4.2.2 เปลี่ยนรายการคำ "ตู้" มาเป็นคำว่า "กู่" ทั้งนี้เพราะ ผู้บอกภาษาใช้เสียงวรรณยุกต์ในคำว่า "ตู้" แตกต่างกับเสียงวรรณยุกต์ในคำอื่น ๆ ที่มี ลักษณะพยางค์ และมีรูปวรรณยุกต์กำกับเหมือนกัน ทำให้สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นคำยืม²

4.2.3 เพิ่มภาพคนผู้ชายกำลังขี่ม้า และภาพเด็กกำลังปีนบันได ประกอบคำอธิบายรายการคำ "ขี่" และ "ปีน"

4.2.4 เพิ่มภาพ "นกยูง" และ "งู" แทนคำอธิบายประกอบ รายการคำ "ยูง" และ "งู"

เครื่องมือในการวิจัย

1. รายการคำ

รายการคำจำนวน 60 คำ ซึ่งใช้เป็นแบบสอบถาม สำหรับสำรวจ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/ ที่ใช้ในการ

¹ หม้อที่มีลักษณะบู่นี้ ผู้วิจัยได้จากการนำหม้อขนาดเล็กซึ่งเป็นอุปกรณ์ในการเล่นของเด็กมาหุบให้มีลักษณะตามที่ต้องการ

² ผู้วิจัยได้สอบถามที่ภาควิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทราบว่าคำนี้เป็นคำยืมจากภาษาจีน

วิจัยครั้งนี้ได้สร้างขึ้นตามวิธีการของเกดนี่¹ กล่าวคือ สามารถสำรวจระบบวรรณยุกต์
การแยกเสียงวรรณยุกต์ และลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ได้พร้อมกันไป

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบสระสูง ที่เป็นสระเสียงยาว
ดังนั้น คำที่เป็นพยางค์ตาย สระสั้น จึงไม่ปรากฏในรายการคำ ดูเหมือนกับว่าจะทำให้
การสำรวจวรรณยุกต์ทำได้ไม่สมบูรณ์ แต่อันที่จริงในการสำรวจวรรณยุกต์ ผู้วิจัยอาจจะ
หาหน่วยเสียงสำคัญจากคำที่มีลักษณะพยางค์ที่เป็นพยางค์เป็นเท่านั้นก็ได้ ดังเช่น งานวิจัย
ของ แอนโทนี แวน คิลเลอร์² ก็ได้สำรวจวรรณยุกต์โดยไม่ได้ศึกษาคำที่เป็นพยางค์ตาย
เช่นกัน

แหล่งที่มาของข้อมูลที่น่ามาสร้างรายการคำ มีดังนี้ คือ

1.1 แบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียง และระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้³

¹ ดูก่องวรรณยุกต์ของเกดนี่ หน้า 76

² งานวิจัยของ คิลเลอร์ หน้า 39-42 ประกอบ

³ ธีระพันธ์ ล.ทองคำ, แบบสอบถามสำหรับสำรวจเสียงและระบบเสียงใน

ภาษาไทยถิ่นใต้, หน้า 18-20 และหน้า 25-27.

1.2 คำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นของวิลเลียม เจ เก็ดนีย์ (William J. Gedney)¹ ซึ่ง ชีระพันธ์ ล.ทองคำ แปลจากบทความเรื่อง "A Checklist for Determining Tones in Thai Dialects"

1.3 เอกสารของ J. Marvin Brown²

1.4 วิทยานิพนธ์ปริญญาโทของ วิจิตร วัฒนวิบูลย์³

1.5 วิทยานิพนธ์ของ Anthony Van Nostrand Diller⁴

1.6 การสัมภาษณ์เพื่อน ๆ และญาติที่นั้งที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร แบบสอบถามจำนวน 60 รายการคำนี้ แยกเป็น 2 ชุด ชุดละ 30 คำ (ดูภาคผนวก ตอนที่ 4 หน้า 181-185

ชุดที่ 1 เป็นแบบสอบถามและรายการคำที่ใช้ศึกษาเปรียบเทียบ ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่นใต้ ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต

ชุดที่ 2 เป็นแบบสอบถามและรายการคำที่ใช้ศึกษาเปรียบเทียบ ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /u:/ และวรรณยุกต์ใน 4 จังหวัด ดังกล่าว

¹วิลเลียม เจ เก็ดนีย์, คำสำหรับทดสอบเสียงวรรณยุกต์ในภาษาไทยถิ่น, แปลจาก "A Checklist for Determining Tones in Thai Dialects," โดย ชีระพันธ์ ล.ทองคำ, หน้า 19.

²J. Marvin Brown, From Ancient Thai to Modern Dialects (Bangkok: Social Association Press for Thailand, 1965), pp. 139-145.

³วิจิตร วัฒนวิบูลย์, "ความแตกต่างระหว่างภาษากองเทพาและภาษาสงขลา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทของบัณฑิต แผนกวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2499)

⁴Anthony Van Nostrand Diller, "Toward A Model of Southern Thai Diglossic Speech Variation" (Ph. D. dissertation, Cornell University, 1976.)

แบบสอบถามและรายการคำ ทั้ง 2 ชุดนี้ แบ่งออกเป็น 2 ตอน¹ คือ

ตอนที่ 1 คำที่เป็นพยางค์เป็น ได้แก่ คำที่มีสระ /i:/ และ /e:/

และในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐานมีพยัญชนะต้นเป็นอักษรสูง อักษรกลาง และอักษรต่ำ ทั้งที่ไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ หรือมีรูปวรรณยุกต์เอกหรือโทปรากฏ และอาจจะมีพยัญชนะท้ายนาสิก หรือไม่มีพยัญชนะท้ายก็ได้²

แบบสอบถามและรายการคำในชุดที่ 1 ตอนที่ 1 (ซึ่งใช้สำรวจการแปรของสระ /i:/ ในคำ) นั้นมีจำนวนคำรวมทั้งสิ้นเพียง 23 คำ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยหารายการคำที่เป็นพยางค์เป็น และเป็นพยางค์ปิดด้วยพยัญชนะนาสิกที่มีพยัญชนะต้นเป็นอักษรต่ำได้เพียงคำเดียวเท่านั้น คือ คำว่า "คิม" ส่วนรายการคำในชุดที่ 2 ตอนที่ 1 (ซึ่งใช้สำรวจการแปรของสระ /e:/ ในคำ) นั้น มีจำนวนคำรวม 24 คำ

ตอนที่ 2 คำที่เป็นพยางค์ตาย สระยาว ที่มีสระ /i:/ และ /e:/

ในระบบการเขียนภาษาไทยมาตรฐาน

แบบสอบถามและรายการคำ ในชุดที่ 1 ตอนที่ 2 มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 7 คำ ส่วนแบบสอบถามและรายการคำในชุดที่ 2 ตอนที่ 2 นั้น มีจำนวนคำรวมทั้งสิ้น 6 คำ³

2. อุปกรณ์ประกอบการเก็บข้อมูล

ใช้ทั้งอุปกรณ์ที่เป็นของจริง และรูปภาพประกอบกับคำถาม เพื่อช่วยให้ผู้บอกภาษาเข้าใจคำถามได้ชัดเจน และสามารถตอบคำถามที่ต้องการได้รวดเร็วยิ่งขึ้น⁴

¹ สร้างแบบสอบถามตามหลักของ วิลเลียม เจ. เกตตี

² คู่มือลักษณะพยางค์ หน้า 73-76 ประกอบ

³ รายการคำในชุดที่ 1 ตอนที่ 2 และชุดที่ 2 ตอนที่ 2 มีจำนวนคำไม่เท่ากัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจำนวนรายการคำในตอนที่ 1 เป็นสำคัญ

⁴ ดูรายละเอียดเรื่องรายการคำและคำถามที่ใช้สัมภาษณ์ผู้บอกภาษา หน้า 181-186

3. สัญลักษณ์ (Symbols) ต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัย

ในการจดบันทึกเสียงที่ได้ยินจากผู้บอกภาษา ผู้วิจัยใช้วิเคราะห์โดยการฟังและจดบันทึกอย่างละเอียด¹ ด้วยสัทอักษร โดยใช้สัญลักษณ์ของ I.P.A. (International Phonetic Alphabets) เป็นสำคัญ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลและการนำเสนอผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยจะใช้สัญลักษณ์แสดงหน่วยเสียงสำคัญ (/ /) เช่น /i:/, /u:/ และสัญลักษณ์ที่ใช้กำกับสัทอักษรที่ใช้แทนเสียง ([ ]) เช่น [m], [ei], [ou] ประกอบกันไป

นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้ดัดแปลงสัญลักษณ์บางตัว เพื่อความสะดวกในการนำเสนอในวิทยานิพนธ์ ซึ่งสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัยนี้ ได้แก่

3.1' วรรณยุกต์²

3.1.1 ใช้ตัวอักษรและหมายเลขแทนหน่วยเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์แบบนี้ ในการวิเคราะห์ และการเสนอผลการวิจัย ดังนี้คือ

- ว.1 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 1
- ว.2 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 2
- ว.3 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 3
- ว.4 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 4
- ว.5 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 5
- ว.6 แทน หน่วยเสียงวรรณยุกต์ที่ 6

วรรณยุกต์หมายเลขเดียวกันของภาษาย่อยแต่ละภาษาไม่จำเป็นต้องมีลักษณะทางสัทศาสตร์เหมือนกัน

¹ เดวิด อะเบอร์ครอมบี, "การบันทึกข้อมูลภาษาถิ่น," แปลโดย ชีระพันธ์

ล.ทองคำ ใน ศาสตร์แห่งภาษา, อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และชลิตา รินทร์พรหม, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2523), หน้า 11-17.

² ดูรายละเอียดในข้อ 1 (บทที่ 3) หน้า 108-110

3.1.2 ใช้เส้นแสดงลักษณะของเสียงวรรณยุกต์ (tone letter หรือ tone stick) แทนเสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์แบบนี้ ในการวิเคราะห์และ การเก็บบันทึกข้อมูลตลอดจนการรายงานผลการวิจัย ทั้งนี้เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะทาง สัทศาสตร์ของวรรณยุกต์แต่ละเสียงในแต่ละภาษาย่อย (ดูรายละเอียดข้อ 3 ในบทที่ 3 หน้า 110) เช่น ในการเก็บข้อมูลภาคสนามในคำว่า "สิน" จะจดบันทึกเสียง ดังนี้ [si:n ˥] (ดูแบบสอบถามและรายการคำในภาคผนวก ตอนที่ 4 หน้า 181 ประกอบ)

3.2 พยัญชนะ

- p (ป)¹ แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงกัก หรือระเบิด² เกิดที่ริมฝีปากทั้งสอง ไม่ก้อง ไม่พ่นลม [p]
- ph (พ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงระเบิด เกิดที่ริมฝีปาก ทั้งสอง ไม่ก้อง พ่นลม [ph]
- b (บ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงระเบิด เกิดที่ริมฝีปาก ทั้งสอง ก้อง ไม่พ่นลม [b]
- t (ต) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงกัก หรือระเบิดเกิด ที่ปลายลิ้นกับปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่พ่นลม [t]
- th (ท) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงระเบิด เกิดที่ปลาย ลิ้นกับปุ่มเหงือก ไม่ก้อง พ่นลม [th]

¹ ตัวอักษรในวงเล็บคือ ตัวอักษรไทยที่ใช้แทนหน่วยเสียงพยัญชนะ ซึ่งธีระพันธ์ ล.ทองคำ ได้เสนอแนะไว้ในงานวิจัยเรื่องเสียงและระบบเสียงในภาษาไทยถิ่นใต้จังหวัด สุราษฎร์ธานี 16 อำเภอ หน้า 72.

² เดวิด อะเบอร์ครอมบี (Elements of General Phonetics หน้า 140-142) ได้อธิบายไว้ว่า p, t, k และ ʔ ในภาษานั้น อาจเป็นได้ทั้งพยัญชนะกัก หรือระเบิด และ อาจจะเป็นพยัญชนะกัก แต่ไม่ระเบิดก็ได้

- d (ด) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงระ เปิด เกิดที่ปลาย
ลิ้นกับปุ่มเหงือก ก้อง ไม่พ่นลม [d]
- k (ก) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงกัก หรือระ เปิด
เกิดที่ลิ้นส่วนหลังกับเพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่พ่นลม [k]
- kh (ค) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงระ เปิด เกิดที่ลิ้น
ส่วนหลังกับเพดานอ่อน ไม่ก้อง พ่นลม [kh]
- ? (อ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงระ เปิด เกิดที่ช่อง
เส้นเสียง ไม่ก้อง ไม่พ่นลม [?]
- c (จ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงกึ่ง เสียงดแทรก
เกิดระหว่างลิ้นส่วนหน้ากับเพดานแข็งส่วนหน้า ไม่ก้อง
ไม่พ่นลม [tʃ]
- ch (ช) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงกึ่ง เสียงดแทรก เกิด
ระหว่างลิ้นส่วนหน้ากับเพดานแข็งส่วนหน้า [tʃh]
- f (ฟ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงเสียดแทรก เกิด
ระหว่างฟันบนกับริมฝีปากล่าง [f]
- s (ซ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงเสียดแทรก ที่เกิด
ระหว่างปลายลิ้นกับปุ่มเหงือก ไม่ก้อง [s] หรือเกิดที่
ส่วนที่ติดกับปลายลิ้น-ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง [ʃ]
- h (ฮ) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงเสียดแทรก เกิด
ระหว่างช่องเส้นเสียง ไม่ก้อง [h]
- m (ม) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงนาสิก เกิดที่ริมฝีปาก
ทั้งสอง ก้อง [m]
- n (น) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงนาสิก เกิดที่ปลาย
ลิ้นกับปุ่มเหงือก ก้อง [n]
- ŋ (ง) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็น เสียงนาสิก เกิดที่ลิ้นส่วน
หลังกับเพดานอ่อน ก้อง [ŋ]

- l (ล) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงข้างลิ้น เกิดที่ปลายลิ้นกับปุ่มเหงือก ก้อง [l]
- r (ร) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงเปิด เกิดที่ปลายลิ้นกับปุ่มเหงือก ก้อง [r]¹
- w (ว) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงกึ่งสระ เกิดที่ริมฝีปาก และ เพดานอ่อน ก้อง [w]²
- j (ย) แทน หน่วยเสียงพยัญชนะที่เป็นเสียงกึ่งสระ เกิดที่ลิ้นส่วนกลาง กับ เพดานแข็ง ก้อง [j]

สระ

- i (อี) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นสระสั้น หน้า สูง ไม่ทอริมฝีปาก [i]
- i: (อี) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นสระยาว หน้า สูง ไม่ทอริมฝีปาก [i:]³
- e (เอะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น หน้า กึ่งสูง ไม่ทอริมฝีปาก [e]
- e: (เอะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว หน้า กึ่งสูง ไม่ทอริมฝีปาก [e:]
- ɛ (แะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น หน้า กึ่งต่ำ ไม่ทอริมฝีปาก [ɛ]

¹ ในบางจุดที่เก็บข้อมูล พบว่าผู้บอกภาษา ใช้ [l] สำหรับหน่วยเสียง /r/

² ในบางจุดที่เก็บข้อมูล พบว่าผู้บอกภาษา ใช้ [ʋ] สำหรับหน่วยเสียง /w/

³ การจดบันทึกลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระผู้วิจัยใช้การจดบันทึกด้วยสัญลักษณ์อย่าง

ขยาย ถ้าใช้การจดบันทึกด้วยสัญลักษณ์อย่างละเอียดจะต้องเปรียบเทียบกับ Cardinal

Vowel ของ Jones เช่น สระ /i:/ ในภาษาใต้จะออกเสียงเป็น CV [i:] เป็นต้น

- ɛ: (แ-) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว หน้า กึ่งต่ำ
 ไม่ท่อนิมิตปาก [ɛ:]
- ɨ̄ (เ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น กลาง สูง
 ไม่ท่อนิมิตปาก [ɨ̄]
- ɨ̄: (เ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว กลาง สูง
 ไม่ท่อนิมิตปาก [ɨ̄:]
- ɤ̄ (-อะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น กลาง กึ่งสูง
 ไม่ท่อนิมิตปาก [ɤ̄]
- ɤ̄: (-อ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว กลาง กึ่งสูง
 ไม่ท่อนิมิตปาก [ɤ̄:]
- a (-ะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น กลาง ต่ำ
 ไม่ท่อนิมิตปาก [a]
- a: (-า) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว กลาง ต่ำ
 ไม่ท่อนิมิตปาก [a:]
- u (-) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น หลัง สูง ท่อ
 นิมิตปาก [u]
- u: (-อ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว หลัง สูง ท่อ
 นิมิตปาก [u:]
- o (-ะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น หลัง กึ่งสูง
 ท่อนิมิตปาก [o]
- o: (-อ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว หลัง กึ่งสูง
 ท่อนิมิตปาก [o:]
- ɔ̄ (-าะ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระสั้น หลัง กึ่งต่ำ
 ท่อนิมิตปาก [ɔ̄]
- ɔ̄: (-อ) แทน หน่วยเสียงสระที่เป็นเสียงสระยาว หลัง กึ่งต่ำ
 ท่อนิมิตปาก [ɔ̄:]

ส่วนสัญลักษณ์ [ei] และ [ou] นั้น หมายถึง สระประสมสองส่วน กล่าวคือ [ei] ใช้แทนสระประสม 2 ส่วน ที่เริ่มจากสระหน้า กลาง แล้วเคลื่อนที่ไปยังสระหน้าสูง และ [ou] ใช้แทนสระประสม 2 ส่วน ที่เริ่มจากสระหลัง กลาง แล้วเคลื่อนที่ไปยังสระหลัง สูง

4. อุปกรณ์สำหรับบันทึกเสียง

ใช้เครื่องบันทึกเสียงแบบที่ใช้กับแถบบันทึกเสียงชนิดตลับ (cassette) เพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้าย และใช้ถ่านไฟฉายแทนการใช้ไฟฟ้าในการบันทึกเสียงผู้บอกภาษาตามหมู่บ้านต่าง ๆ เนื่องจากหลายหมู่บ้านยังไม่มีไฟฟ้าใช้

5. เครื่องแสดงแผนภาพคลื่นเสียง (Sound Spectrograph)

ผู้วิจัยได้ใช้แผนภาพคลื่นเสียง เพื่อตรวจสอบลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง ที่ไม่สามารถตรวจสอบได้ด้วยการฟัง โดยผู้วิจัยได้ใช้แผนภาพ 2 แบบ คือ แผนภาพแบบช่วงการกรองแคบ (narrow band) สำหรับตรวจสอบเสียงวรัญญุต และใช้แผนภาพแบบช่วงการกรองกว้าง (wide band) สำหรับตรวจสอบเสียงสระ เพราะแผนภาพคลื่นเสียงสามารถแสดงลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรัญญุตและสระได้อย่างชัดเจน¹ ในการวิจัยนี้ มีเสียงที่มีปัญหาในการตรวจสอบจากการฟังไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงไม่ได้นำแผนภาพมาแสดงในงานวิจัยครั้งนี้

6. หลักเกณฑ์ในการสุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน

ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster or Area Sampling)² ซึ่งการสุ่มตัวอย่างแบบนี้ จะแบ่งประชากร (ประชากรในที่นี้ คือ หมู่บ้านต่าง ๆ ในจังหวัดที่ต้องการทำวิจัย คือ ภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง) ออกเป็นเขต เป็นบล็อก หรือเป็นพื้นที่ โดยผู้วิจัยได้ศึกษารายละเอียดที่เป็นอาณาเขตของจังหวัดดังกล่าวทั้ง 4 จังหวัด (แผนที่ที่ใช้ในการวิจัยนี้ เป็นแผนที่ ซึ่งจัดทำขึ้นโดยกรมแผนที่ทหาร กองบัญชาการสูงสุด ซึ่งรวบรวม

¹ สุดาพร ลักษณ์นาริน, "การวิเคราะห์เสียงพูดโดยแผนภาพคลื่นเสียง,"

วารสารอักษรศาสตร์ 13 (มกราคม 2524), หน้า 9-28.

² สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และ บุญธรรม กิจปรีดา, ระเบียบและวิธีการทาง

สังคมศาสตร์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, 2521), หน้า 173 และหน้า 180-181.

รวมข้อมูลล่าสุดที่มีอยู่ ในปี พ.ศ. 2516 แผนที่นี้ ีมาตราส่วน 1:250,000) ทั้งนี้ เพื่อแบ่งหมู่บ้านในจังหวัดต่าง ๆ นี้ออกเป็นเขต หรือพื้นที่ย่อย ซึ่งแต่ละเขตหรือพื้นที่ย่อยจะมีพื้นที่ประมาณ 770 ตารางกิโลเมตร¹ และจะได้พื้นที่รวมทั้งสิ้น 23 พื้นที่ ในการคัดเลือกหมู่บ้านในแต่ละพื้นที่นี้ กระทำโดยการเลือกสุ่มอย่างมีระบบ (Systematic Random Sampling)² คือ เลือกสุ่มหมู่บ้านที่อยู่ในบริเวณวงกลมซึ่งกำหนดขึ้นในแต่ละตารางที่แสดงเขตของแต่ละพื้นที่เท่านั้น ทั้งนี้ได้เลือกสุ่มหมู่บ้านที่อยู่ใกล้จุดศูนย์กลางของวงกลมมากที่สุดมา 1 หมู่บ้าน ดังนั้นจึงได้หมู่บ้านเพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลรวมทั้งสิ้น 23 หมู่บ้าน โดยมีระยะห่างระหว่างหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน เป็นระยะทางใกล้เคียงกันมากที่สุด

การที่ผู้วิจัย เลือกวิธีสุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน โดยอาศัยเกณฑ์การสุ่มแบบนี้ เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเบื้องต้น การสุ่มตัวอย่างแบบนี้ จะทำให้มองเห็นภาพการแปรของสระตลอดจนวรรณยุกต์ในจังหวัด ตรัง กระบี่ พังงา และภูเก็ต ได้ในเวลาและงบประมาณอันจำกัด

อนึ่ง ภาษาย่อยแต่ละภาษามักจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามภาษาย่อยที่อยู่ใกล้เคียง การที่เลือกหมู่บ้านที่ห่างจากกันเป็นระยะทางใกล้เคียงกันอาจจะตัดปัญหาเรื่องการแปรที่เกิดจากอิทธิพลของบ้านที่อยู่ติดกันได้ นอกจากนั้น การที่เลือกหมู่บ้านที่ห่างจากกันเท่า ๆ กัน ทำให้การสุ่มตัวอย่างนี้ มีความเป็นปรนัย (Objective)³ มากยิ่งขึ้นอีกด้วย หมู่บ้านจำนวน 23 หมู่บ้าน ที่สุ่มตัวอย่างมาได้ ตามเกณฑ์ข้อ 6 นั้น มีดังต่อไปนี้คือ (ดูแผนที่ หน้า 94 ประกอบ)

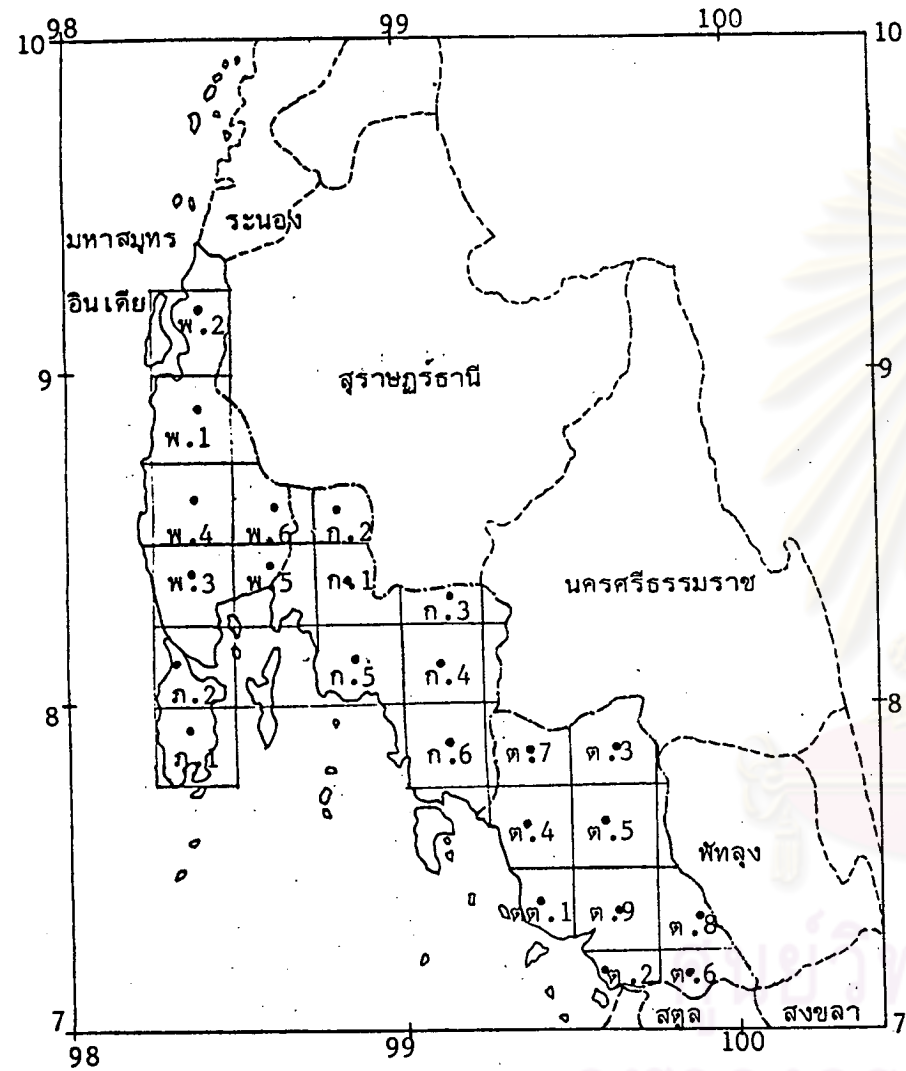
1. จังหวัดภูเก็ต มี 2 หมู่บ้าน คือ
  - 1.1 บ้านตลาดเหนือ ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง
  - 1.2 บ้านเมืองใหม่ ตำบลโต๊ะขุน อำเภอถลาง

¹ จากการสอบถามไปยังกรมแผนที่ทหาร

² สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และบุญธรรม กิจปรีดา, ระเบียบการวิจัยทางสังคม

ศาสตร์, หน้า 181.

³ เรื่องเดียวกัน

หมายเหตุ

- ท. หมายถึง ภูเก็ต
- ท.1 หมายถึง บ้านบางลึก
- ท.2 หมายถึง บ้านตาเซะ
- ท.3 หมายถึง บ้านหนองปรือ
- ท.4 หมายถึง บ้านเขาไม้แก้ว
- ท.5 หมายถึง บ้านบ่อเสียด
- ท.6 หมายถึง บ้านลิพัง
- ท.7 หมายถึง บ้านทุ่งหลา
- ท.8 หมายถึง บ้านสามแยกปะเหลียน
- ท.9 หมายถึง บ้านคลองย่านตาขาว
- พ. หมายถึง พังงา
- พ.1 หมายถึง บ้านคลองช้าง
- พ.2 หมายถึง บ้านทุ่งรัก
- พ.3 หมายถึง บ้านดอนทรายงาม
- พ.4 หมายถึง บ้านทับเหรียญ
- พ.5 หมายถึง บ้านหลุย
- พ.6 หมายถึง บ้านบางเหรียญ
- ก. หมายถึง กระบี่
- ก.1 หมายถึง บ้านเขางาม
- ก.2 หมายถึง บ้านบางหอย
- ก.3 หมายถึง บ้านนาเหนือ
- ก.4 หมายถึง บ้านพุดเคย
- ก.5 หมายถึง บ้านไสไทย
- ก.6 หมายถึง บ้านท้ายทรายขาว
- ด. หมายถึง ตรัง
- ด.1 หมายถึง บ้านบางลึก
- ด.2 หมายถึง บ้านตาเซะ
- ด.3 หมายถึง บ้านหนองปรือ
- ด.4 หมายถึง บ้านเขาไม้แก้ว
- ด.5 หมายถึง บ้านบ่อเสียด
- ด.6 หมายถึง บ้านลิพัง
- ด.7 หมายถึง บ้านทุ่งหลา
- ด.8 หมายถึง บ้านสามแยกปะเหลียน
- ด.9 หมายถึง บ้านคลองย่านตาขาว

ภาพที่ 12 แผนที่แสดงจุดเก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัด ภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง (ดัดแปลงจาก แผนที่ภาษาในประเทศไทย โครงการวิจัย

ภาษาไทยและภาษาพื้นเมืองถิ่นต่าง ๆ 2520)

2. จังหวัดพังงา มี 6 หมู่บ้าน คือ

- 2.1 บ้านคลองช้าง ตำบลคลองช้าง อำเภอตะกั่วป่า
- 2.2 บ้านทุ่งรัก ตำบลทุ่งรัก กิ่งอำเภอกระบุรี อำเภอตะกั่วป่า
- 2.3 บ้านคอนทรายงาม ตำบลคอนทรายงาม อำเภอท้ายเหมือง
- 2.4 บ้านทับเหรียญ ตำบลทับเหรียญ อำเภอกะปง
- 2.5 บ้านหลุย ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด
- 2.6 บ้านบางเหรียญ ตำบลบางเหรียญ อำเภอทับปุด

3. จังหวัดกระบี่ มี 6 หมู่บ้าน คือ

- 3.1 บ้านเขางาม ตำบลเขางาม อำเภออ่าวลึก
- 3.2 บ้านบางหอย ตำบลบางหอย กิ่งอำเภอปลายพระยา อำเภออ่าวลึก
- 3.3 บ้านนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก
- 3.4 บ้านพรุเตย ตำบลพรุเตย อำเภอคลองท่อม
- 3.5 บ้านไสไทย ตำบลไสไทย อำเภอเมือง
- 3.6 บ้านห้วยทรายขาว ตำบลห้วยทรายขาว อำเภอคลองท่อม

4. จังหวัดตรัง มี 9 หมู่บ้าน คือ

- 4.1 บ้านบางสัก ตำบลบางสัก อำเภอกันตัง
- 4.2 บ้านตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอปะเหลียน
- 4.3 บ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอห้วยยอด
- 4.4 บ้านเขาไม้แก้ว ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา
- 4.5 บ้านบ่อสี่เสียด ตำบลบ่อสี่เสียด อำเภอเมือง
- 4.6 บ้านลิพัง ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน
- 4.7 บ้านทุ่งหลา ตำบลทุ่งหลา อำเภอย่านตาขาว
- 4.8 บ้านสามแยกปะเหลียน ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน
- 4.9 บ้านคลองย่านตาขาว ตำบลคลองย่านตาขาว อำเภอย่านตาขาว

7. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้บอกภาษา

7.1 อายุ

ผู้บอกภาษา มีอายุไม่ต่ำกว่า 35 ปี และไม่เกิน 45 ปี เพราะผู้วิจัยเห็นว่าผู้บอกภาษาที่อยู่ในช่วงอายุนี้ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางภาษามาก ส่วนการที่จำกัดช่วงอายุให้ห่างกันเพียง 10 ปีนั้น เพื่อต้องการได้ผู้บอกภาษาที่มีวัยใกล้เคียงกันมากที่สุด เพื่อที่จะได้มีการใช้ภาษาที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

7.2 เพศ

ในการวิจัยนี้ ใช้ผู้บอกภาษาที่เป็นหญิงเป็นหลัก เพราะผู้บอกภาษาที่เป็นหญิงมักจะอยู่บ้านมากกว่าผู้บอกภาษาที่เป็นชาย ทำให้โอกาสที่จะใช้ภาษาถิ่นย่อยอื่น ๆ ในชีวิตประจำวันมีน้อยกว่า ผู้บอกภาษาที่เป็นชาย

7.3 อาชีพ

ผู้วิจัยได้เลือกผู้บอกภาษาที่มีอาชีพ ทำนา ทำไร่ ทำสวน หรือแม่บ้าน เพราะ เป็นอาชีพที่ไม่ต้องเดินทางหรือติดต่อกับคนในถิ่นอื่นบ่อย ๆ ซึ่งอาจมีผลต่อภาษาของผู้บอกภาษาได้

7.4 การตั้งถิ่นฐาน

ผู้บอกภาษาทุกคน เป็นผู้ที่เกิด และตั้งถิ่นฐานอยู่ในท้องถิ่นนั้นจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับ เกณฑ์ในการเลือกผู้บอกภาษา (ดูรายละเอียดหน้า 94) ซึ่งเลือกผู้บอกภาษาตามพื้นที่ (Area Sampling) ดังนั้นผู้บอกภาษาจะต้องไม่เป็นผู้ที่เคยย้ายถิ่นฐานมาจากที่อื่น แต่เป็นผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนั้นมาเป็นเวลานานแล้ว ทั้งนี้ เพื่อจะได้ภาษาย่อยที่พูดในถิ่นนั้นจริง ๆ

7.5 การศึกษา

ผู้บอกภาษาทุกคน มีการศึกษาสูงสุดไม่เกินระดับประถมศึกษาตอนต้น คือไม่เกินชั้นประถมศึกษา 4 เพราะถ้าผู้บอกภาษายังเรียนระดับสูงยิ่งขึ้นเท่าใด ก็ยังมีโอกาสที่จะใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ มากขึ้นเท่านั้น ภาษาไทยกรุงเทพฯ อาจจะเข้าไปมีอิทธิพลต่อ

การใช้ภาษาถิ่นของผู้บอกภาษามากขึ้น

7.6 ความสามารถในการใช้ภาษา

ผู้บอกภาษาทุกคน ใช้ภาษาถิ่นของตนในชีวิตประจำวันกับบุคคลในครอบครัว และเพื่อนบ้าน สามารถเข้าใจภาษาไทยกรุงเทพฯ ได้ แต่พูดไม่ได้ดี มีอวัยวะในการออกเสียงอยู่ในสภาพครบสมบูรณ์ มีลักษณะ เสียงปกติและคุณภาพของ เสียงชัด เจนดี

7.7. คุณสมบัติอื่น ๆ

ผู้บอกภาษาที่ใช้ในการวิจัย เป็นคนคล่องแคล่ว กล้าและมีไหวพริบ เข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัยและ เต็มใจที่จะให้ความร่วมมือด้วยดีโดยตลอด

8. การเตรียมการสำหรับการเดินทางไปยังจุดเก็บข้อมูล

เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนภูเกิดโดยกำเนิดและได้ศึกษาในสถานศึกษาทางภาคใต้มาโดยตลอด¹ จึงมีญาติพี่น้อง และมิตรสหายที่มีภูมิลำเนาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงสามารถติดต่อบุคคลดังกล่าวให้ช่วยอำนวยความสะดวกได้ โดยผู้วิจัยใช้วิธี เขียนจดหมายส่วนตัวติดต่อไปยังบุคคลดังกล่าวล่วงหน้า เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ ดังกล่าวช่วยติดต่อนัดหมายกับบุคลากรต่าง ๆ อาทิเช่น พัฒนาการจังหวัด พัฒนาการอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ซึ่งผลของการติดต่อนัดหมายผ่านมิตรสหายและญาติพี่น้องไปยังบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมือช่วยเหลือเป็นอย่างดี ตลอดจนได้รับความสะดวกในการเก็บข้อมูลภาคสนามเป็นอย่างมาก

9. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

เมื่อได้เลือกกลุ่มตัวอย่างหมู่บ้าน ผู้บอกภาษา และเตรียมการเดินทางไปยังจุดเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้ว จึงเริ่มออกเก็บข้อมูลภาคสนาม ตั้งแต่วันที่ 6 พฤศจิกายน 2523 และเสร็จสิ้นการเก็บข้อมูลเมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2523 รวมเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

¹ ดูประวัติของผู้วิจัย หน้า 187 ประกอบ

ทั้งสิ้น 24 วัน โดยเริ่มเก็บข้อมูลจากหมู่บ้านในจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดในการเก็บข้อมูลภาคสนามดังนี้

ตารางที่ 9 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม

พฤศจิกายน 2523		จุดเก็บข้อมูล		
วันที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
8	บ้านตลาดเหนือ	ตลาดเหนือ	เมือง	ภูเก็ต
10	บ้านเมืองใหม่	โต๊ะซูน	กลาง	ภูเก็ต
12	บ้านคลองข้าง	คลองข้าง	ตะกั่วป่า	พังงา
	บ้านทุ่งรัก	ทุ่งรัก	ตะกั่วป่า	พังงา
(กิ่งอำเภอคุระบุรี)				
13	บ้านดอนทรายงาม	ดอนทรายงาม	ท้ายเหมือง	พังงา
14	บ้านทับเหรียง	ทับเหรียง	กะปง	พังงา
	บ้านหลุย	บ่อแสน	ทับปุด	พังงา
15	บ้านบางเหรียง	บางเหรียง	ทับปุด	พังงา
18	บ้านเขางาม	เขางาม	อ่าวลึก	กระบี่
	บ้านบางหอย	บางหอย	อ่าวลึก	กระบี่
(กิ่งอำเภอปลายพระยา)				
19	บ้านนาเหนือ	นาเหนือ	อ่าวลึก	กระบี่
	*บ้านพรุเตย	พรุเตย	คลองท่อม	กระบี่
20	บ้านไสไทย	ไสไทย	เมืองกระบี่	กระบี่
	บ้านห้วยทรายขาว	ห้วยทรายขาว	คลองท่อม	กระบี่
23	บ้านบางลึก	บางลึก	กันตัง	ตรัง
24	บ้านตาเซะ	ตาเซะ	ปะเหลียน	ตรัง
25	บ้านหนองปรือ	หนองปรือ	ห้วยยอด	ตรัง

ตารางที่ 10 รายละเอียดในการเก็บข้อมูลภาคสนาม (ต่อ)

พฤศจิกายน 2523	จุดเก็บข้อมูล			
วันที่	หมู่บ้าน	ตำบล	อำเภอ	จังหวัด
	*บ้านเขาไม้แก้ว	เขาไม้แก้ว	สีเกา	ตรัง
26	บ้านบ่อสี่เสียด	บ่อสี่เสียด	เมืองตรัง	ตรัง
27	บ้านลิพัง	ลิพัง	ปะเหลียน	ตรัง
28	บ้านทุ่งหลา	ทุ่งหลา	ย่านตาขาว	ตรัง
	บ้านสามแยก-			
29	ปะเหลียน	ปะเหลียน	ปะเหลียน	ตรัง
	บ้านคลอง-	คลองย่าน-		
30	ย่านตาขาว	ตาขาว	ย่านตาขาว	ตรัง

* จุดเก็บข้อมูลที่มีปัญหา

ปัญหาในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อการวิจัยนี้ (ดูภาพที่ 12 หน้า 94) ปรากฏว่ามีหมู่บ้านที่มีปัญหาในการเก็บข้อมูลดังหมู่บ้านที่ใส่เครื่องหมาย * คือ

1. หมู่บ้านพรุเตย ตำบลพรุเตย อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่
2. หมู่บ้านเขาไม้แก้ว ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสีเกา จังหวัดตรัง

1. หมู่บ้านพรุเตย

ด้วยเหตุที่หมู่บ้านพรุเตย เป็นหมู่บ้านที่มีผู้ก่อการร้ายมาก และการคมนาคมติดต่อก็เป็นไปด้วยความยากลำบากยิ่ง ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยไม่ได้เดินทางไปยังจุดเก็บข้อมูลนี้ แต่ได้เก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพศชายที่เป็นชาวพรุเตยโดยกำเนิด ตามข้อเสนอนั้นของพนักงานการจังหวัด และนักจิตวิทยาประจำอำเภออ่าวลึก ซึ่งเห็นว่าผู้บอกภาษาที่มาจากบ้านพรุเตยนั้น แม้ว่าปัจจุบันไม่ได้อาศัยในหมู่บ้าน แต่ก็เป็นผู้ที่เพิ่งเดินทางมาทำงานใหม่

ที่บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภออ่าวลึก (ดูรายละเอียด ของผู้บอกภาษาหน้า 102) ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงใช้ผู้บอกภาษานี้ด้วย แม้ว่า จะเป็นเพศชาย และปัจจุบันอาศัยในหมู่บ้านหนองบัว ตำบลหนองบัว อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่

2. หมู่บ้านเขาไม้แก้ว

ปัญหาในการเก็บข้อมูล ของบ้านเขาไม้แก้วคล้ายคลึงกันกับปัญหาในการเก็บข้อมูลภาคสนามของบ้านพรุเตย นั่นคือ บ้านเขาไม้แก้วนั้น พัฒนาการอำเภอแจ้งให้ทราบว่าการคมนาคมติดต่อเป็นไปได้อย่างลำบาก เพราะการที่จะเข้าถึงหมู่บ้านเขาไม้แก้ว ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในหุบเขา "เขาไม้แก้ว" จะต้องผ่านป่า ซึ่งไม่ปลอดภัยในการเดินทาง ผู้วิจัยจึงไม่ได้เดินทางไปเก็บข้อมูลในเขตหมู่บ้านดังกล่าว แต่ยังคงเก็บข้อมูลจากผู้บอกภาษาเพศชายชาวเขาไม้แก้วตามคำแนะนำของพัฒนาการอำเภอ ซึ่งแจ้งให้ทราบว่า ผู้บอกภาษานี้เพิ่งย้ายมาอาศัยอยู่ในเขตบ้านบางนา ตำบลบางนา อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ประมาณ 15 วันเท่านั้น โดยที่เดิมผู้บอกภาษาผู้นี้อยู่ที่บ้านเขาไม้แก้วตั้งแต่กำเนิด (ดูรายละเอียด เรื่องผู้บอกภาษาหน้า 103) ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้ผู้บอกภาษาผู้นี้ แม้ว่าผู้บอกภาษาผู้นี้จะไม่ได้อาศัยอยู่ในเขตบ้านเขาไม้แก้วแล้วก็ตาม

อนึ่ง การที่ผู้วิจัยยังคงใช้ผู้บอกภาษาทั้ง 2 คนนี้ แม้ว่า จะเป็นเพศชาย และปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านหนองบัว และบ้านบางนา ตามลำดับ เพราะเห็นว่าบุคคลทั้ง 2 นี้ เพิ่งจะย้ายภูมิลำเนาไม่นานนัก น่าที่จะยังคงรักษาภาษาย่อยเดิมของตนได้

รายละเอียดของผู้บอกภาษา

การศึกษาริวิจัยครั้งนี้ ใช้ผู้บอกภาษาทั้งหมด 23 คน โดยสุ่มตัวอย่างจากหมู่บ้านที่คัดเลือก เป็นจุดเก็บข้อมูลหมู่บ้านละ 1 คน รายละเอียดเกี่ยวกับผู้บอกภาษาทั้ง 23 คน มีดังต่อไปนี้ คือ

1. ผู้บอกภาษาจังหวัดภูเก็ต

1.1 บ้านตลาดเหนือ ผู้บอกภาษาคือ นางสาวจิตภรณ์ ไกยแก้ว อายุ 37 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดที่บ้านเลขที่ 53 ถนนเจ้าฟ้า เขตบ้านตลาดเหนือ

ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เด็บโตและตั้งรกรากที่บ้านตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต อาชีพแม่บ้าน บิดา มารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านตลาดเหนือ ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

1.2 บ้านเมืองใหม่ ผู้บอกภาษาคือนางประชิด สัมรักษ์ อายุ 39 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและตั้งรกรากที่บ้านเมืองใหม่ ตำบลโตะขุน อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต อาชีพทำไร่ บิดาเกิดที่บ้านพร ตำบลศรีสุนทร อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต มารดาเกิดที่บ้านเมืองใหม่ ตำบลโตะขุน จังหวัดภูเก็ต บิดามารดาตั้งรกรากที่บ้านเมืองใหม่ คู่สมรสเกิดที่บ้านเมืองใหม่ เช่นกัน

2. ผู้บอกภาษาจังหวัดพังงา

2.1 บ้านคลองช้าง ผู้บอกภาษาคือนางนวล แสงม่วง อายุ 38 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและเติบโตที่บ้านคลองช้าง ตำบลคลองช้าง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา อาชีพแม่บ้าน บิดาเกิดที่บ้านบางม่วง ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มารดาเกิดที่บ้านคลองช้าง บิดามารดาตั้งรกรากที่บ้านคลองช้าง คู่สมรสเกิดที่บ้านคลองช้าง เช่นกัน

2.2 บ้านทุ่งรัก ผู้บอกภาษาคือนางนิศ สนิการ อายุ 38 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิด เติบโต และตั้งรกรากที่บ้านทุ่งรัก ตำบลทุ่งรัก กิ่งอำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา อาชีพทำนา บิดามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านทุ่งรัก คู่สมรสเกิดที่บ้านทุ่งรัก เช่นเดียวกัน

2.3 บ้านดอนทรายงาม ผู้บอกภาษาคือนางพัศตร์ สุขชาติ อายุ 40 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและเติบโตที่บ้านดอนทรายงาม ตำบลดอนทรายงาม อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา อาชีพทำไร่ บิดามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านดอนทรายงาม คู่สมรสเกิดที่บ้านดอนทรายงาม เช่นกัน

2.4 บ้านทับเหวียง ผู้บอกภาษาคือนางนิศย์ จันสกุล อายุ 38 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านทับเหวียง ตำบลทับเหวียง อำเภอกะเปอร์

จังหวัดพังงา อาชีพทำไร่ ปิตาและมารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านทับเหวียง คู่สมรส
เกิดที่บ้านทับเหวียง เช่นกัน

2.5 บ้านหลุย ผู้บอกภาษาคือนางศรี นิลถาวร อายุ 38 ปี ไม่ได้
เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านหลุย ตำบลบ่อแสน อำเภอทับปุด จังหวัดพังงา
อาชีพทำไร่ ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านหลุย คู่สมรสก็เกิดที่บ้านหลุย เช่นกัน

2.6 บ้านบางเหวียง ผู้บอกภาษาคือนางสอง นิลแก้ว อายุ 39 ปี
จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและเติบโตที่บ้านบางเหวียง ตำบลบางเหวียง อำเภอทับปุด
จังหวัดพังงา อาชีพแม่บ้าน ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านบางเหวียง คู่สมรสเกิด
ที่บ้านบางเหวียง เช่นเดียวกัน

3. ผู้บอกภาษาจังหวัดกระบี่

3.1 บ้านเขางาม ผู้บอกภาษาคือนางวอน เอ็งล่อง อายุ 39 ปี
ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านเขางาม ตำบลเขางาม อำเภออ่าวลึก
จังหวัดกระบี่ อาชีพทำสวน ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านเขางาม คู่สมรสเกิดที่
บ้านเขางาม เช่นกัน

3.2 บ้านบางหอย ผู้บอกภาษาคือนางลัดดา แสงทอง อายุ 38 ปี
ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านบางหอย กิ่งอำเภอปลายพระยา อำเภออ่าวลึก
จังหวัดกระบี่ อาชีพทำนา ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านบางหอย คู่สมรสก็เกิดที่
บ้านบางหอย เช่นกัน

3.3 บ้านนาเหนือ ผู้บอกภาษาคือนางเชน แก้วจินดา อายุ 40 ปี
ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและเติบโตที่บ้านนาเหนือ ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัด
กระบี่ อาชีพทำนา ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านนาเหนือ คู่สมรสก็เกิดที่บ้านนาเหนือ
เช่นกัน

3.4 บ้านพรุเตย (ดูปัญหาในการเก็บข้อมูลภาคสนาม หน้า 100)

ผู้บอกภาษาคือนายสีอชัย สิบวิเศษ อายุ 38 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและเติบโตที่บ้านพรุเตย ตำบลพรุเตย อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ อาชีพทำไร่ ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านพรุเตย ปัจจุบันผู้บอกภาษาย้ายมาอยู่ที่บ้านหนองบัว อำเภออ่าวลึก ประมาณ 3 อาทิตย์ แล้วเปลี่ยนอาชีพเป็นกรรมกรและยังเป็นโสกล้วนปิตามารดาก็ยังคงอยู่ที่บ้านพรุเตย

3.5 บ้านไสไทย ผู้บอกภาษาคือนางปราณี ลากสกุลทอง อายุ 38 ปี

ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านไสไทย ตำบลไสไทย อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ อาชีพแม่บ้าน ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านไสไทย ส่วนคู่สมรสเกิดที่บ้านหนองทะเล ตำบลหนองทะเล อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

3.6 บ้านห้วยทรายขาว ผู้บอกภาษาคือนางอำนวย ชูประดิษฐ์ อายุ

37 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและเติบโตที่บ้านห้วยทรายขาว ตำบลห้วยทรายขาว อำเภอลองท่อม จังหวัดกระบี่ อาชีพแม่บ้าน ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านห้วยทรายขาว คู่สมรสเกิดที่บ้านห้วยทรายขาว เช่นกัน

4. ผู้บอกภาษาจังหวัดตรัง

4.1 บ้านบางลึก ผู้บอกภาษาคือนางเคล้า ศรีธธาประยูร อายุ 37

ปี จบการศึกษาชั้นป.4 เกิดและเติบโตที่บ้านบางลึก ตำบลบางลึก อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง อาชีพแม่บ้าน ปิตาเกิดที่บ้านท่าปาย ตำบลบ่อน้ำร้อน อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มารดาเกิดที่บ้านบางลึก ปิตามารดาตั้งรกรากที่บ้านบางลึก คู่สมรสเกิดที่บ้านบางลึก เช่นกัน

4.2 บ้านตาเซะ ผู้บอกภาษาคือนางมาลี น้อมพันธ์ อายุ 39 ปี

จบการศึกษาชั้นป.4 เกิดและเติบโตที่บ้านตาเซะ ตำบลตาเซะ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อาชีพทำไร่ ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านตาเซะ คู่สมรสเกิดที่บ้านตาเซะ เช่นกัน

4.3 บ้านหนองปรือ ผู้บอกภาษาคือนางวาด สิ้นชัย อายุ 42 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและเติบโตที่บ้านหนองปรือ ตำบลหนองปรือ อำเภอยะผอ จังหวัดตรัง อาชีพแม่บ้าน ปิตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านหนองปรือ คู่สมรสเกิดที่บ้านหนองปรือ เช่นกัน

4.4 บ้านเขาไม้แก้ว (ดูปัญหาของการแก้ไขข้อมูลหน้า 100) ผู้บอกภาษาคือนายปัทม์ เกลี้ยงช่วย อายุ 42 ปี จบการศึกษาชั้นป. 3 เกิดและเติบโตที่บ้านเขาไม้แก้ว ตำบลเขาไม้แก้ว อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง อาชีพทำสวน ปิตามารดาตั้งรกรากที่บ้านเขาไม้แก้ว ปัจจุบันทั้งครอบครัวได้ย้ายเข้ามาอยู่ที่บ้านบางนา อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง ประมาณ 15 วันมาแล้ว โดยยังคงมีอาชีพทำสวน และปัจจุบันผู้บอกภาษายังเป็นโสด

4.5 บ้านบ่อสีเสียด ผู้บอกภาษาคือนางวันทา แสงอาทิตย์ อายุ 38 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและเติบโตที่บ้านบ่อสีเสียด ตำบลบ่อสีเสียด อำเภอเมือง จังหวัดตรัง อาชีพแม่บ้าน ปิตาเกิดที่บ้านบ่อสีเสียด มารดาเกิดที่บ้านโพธิ์ ตำบลบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดตรัง แต่มาตั้งรกรากที่บ้านบ่อสีเสียด คู่สมรสก็เกิดที่บ้านบ่อสีเสียด เช่นกัน

4.6 บ้านลิพัง ผู้บอกภาษาคือนางวรรณภา ปรากฏ อายุ 38 ปี จบการศึกษาชั้นป. 4 เกิดและตั้งรกรากที่บ้านลิพัง ตำบลลิพัง อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อาชีพทำไร่ ปิตาเกิดที่บ้านลิพัง มารดาเกิดที่ตำบลทุ่งยาว อำเภอปะเหลียน ปิตามารดาตั้งรกรากที่บ้านลิพัง คู่สมรสเกิดที่บ้านลิพัง

4.7 บ้านทุ่งหลา ผู้บอกภาษาคือนางสมบุญ บุญโยดม อายุ 39 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและเติบโตที่บ้านทุ่งหลา ตำบลทุ่งหลา อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง อาชีพทำนา ปิตาเกิดที่ตำบลในควน อำเภอย่านตาขาว ปิตามารดาตั้งรกรากที่บ้านทุ่งหลา คู่สมรสเกิดที่บ้านทุ่งหลา เช่นกัน

4.8 บ้านสามแยกปะเหลียน ผู้บอกภาษาคือนางมานี หัวหมื่น อายุ 38 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านสามแยกปะเหลียน ตำบลปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อาชีพทำนา ปีตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านสามแยกปะเหลียน คู่สมรสเกิดที่บ้านสามแยกปะเหลียน เช่นกัน

4.9 บ้านคลองย่านตาขาว ผู้บอกภาษาคือนางเนาะ น้อมปาน อายุ 39 ปี ไม่ได้เข้าโรงเรียน เกิดและตั้งรกรากที่บ้านคลองย่านตาขาว ตำบลย่านตาขาว อำเภอย่านตาขาว จังหวัดตรัง อาชีพทำนา ปีตามารดาเกิดและตั้งรกรากที่บ้านคลองย่านตาขาว คู่สมรสเกิดที่บ้านคลองย่านตาขาว เช่นกัน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1). แม้ว่าผู้วิจัยสามารถที่จะพูดภาษาภูเก็ตได้ แต่ในการเก็บข้อมูลผู้วิจัยใช้ภาษาไทยกรุงเทพฯ เป็นสื่อในการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพราะการใช้ภาษาภูเก็ต ซึ่งเป็นภาษาถิ่นย่อยหนึ่งในภาษาไทย มีระบบเสียงคล้ายคลึงกันกับภาษาไทยใต้ที่ต้องการศึกษา อาจจะเป็นเหตุให้ผู้บอกภาษาออกเสียงวรรณยุกต์ และสระเสียงตามผู้วิจัยได้ง่าย อันจะทำให้เกิดข้อมูลที่ผิดพลาดที่ผู้วิจัยไม่สามารถรู้ได้ในทันทีในสนาม แต่ถ้าผู้บอกภาษาเสียงภาษาไทยกรุงเทพฯ ผู้วิจัยจะสังเกตข้อผิดพลาดได้ง่ายขึ้นและสามารถตรวจสอบได้ทันที

2). สัมภาษณ์ผู้บอกภาษาโดยใช้รายการคำ และคำถามที่เตรียมไว้ ประกอบกับอุปกรณ์ เช่น ของจริง รูปภาพ เพื่อให้ผู้บอกภาษาเข้าใจความหมายของคำได้ชัดเจนและรวดเร็วยิ่งขึ้น หากคำใดที่ไม่สามารถแสดงความหมายด้วยภาพ หรือของจริง ก็ใช้วิธียกตัวอย่างคำนั้นในบริบท (Context) และแสดงกริยาท่าทางประกอบ (ดูภาคผนวก รายการคำและคำถามในการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา หน้า 181-185)

3). ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำละ 2 ครั้ง โดยเว้นระยะเวลาระหว่างการออกเสียงครั้งแรกและครั้งที่สองพอสมควร เพื่อความสะดวกในการตรวจสอบเสียงเหล่านั้นอีกครั้งหนึ่ง ทั้งด้วยการตรวจสอบโดยการฟังด้วยหู และการตรวจสอบด้วยแผ่นภาพ นอกจากนี้ผู้วิจัยจะซักถามข้อข้องใจที่เกิดขึ้นประกอบไปด้วย

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการฟังแล้ว ได้จัดบันทึกข้อมูลโดยใช้สัญลักษณ์ และ จดรายละเอียด เกี่ยวกับความหมายของคำเพิ่มเติม

5). สำหรับการบันทึกเสียง เพื่อ เป็นหลักฐานในการตรวจสอบข้อมูลในภายหลัง นั้นได้บันทึกเสียง ตั้งแต่เริ่มการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา คือ บันทึกเสียงตั้งแต่รายละเอียด เกี่ยวกับผู้บอกภาษา จนกระทั่งเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์คำ ตามรายการคำทั้ง 2 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์การใช้ลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระสูง /i:/ และ /u:/

นำข้อมูลที่บันทึกรายละเอียดทางเสียงจากจุดเก็บข้อมูลทั้ง 23 หมู่บ้าน มา ฟัง เพื่อตรวจสอบลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระอีกครั้งหนึ่ง ถึงแม้ว่าความแตกต่างของลักษณะ ทางสัทศาสตร์ของสระสูงนี้สามารถจะวิเคราะห์ได้ค่อนข้างจะชัดเจนจากการฟัง แต่อย่างไร ก็ตามหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดูการแปรของสระในแต่ละภาษาย่อยแล้ว ก็ได้้นำคำจำนวนหนึ่ง จากภาษาย่อยแต่ละกลุ่มมาทำแผ่นภาพคลื่นเสียงแบบช่วงการกรองกว้าง เพื่อตรวจสอบดูว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยตรงกับผลที่ได้จากการอ่านแผ่นภาพคลื่นเสียงหรือไม่ และ เพื่อ ดูการแปรของลักษณะทางสัทศาสตร์ของสระในแต่ละภาษาย่อย

2. การวิเคราะห์หน่วยเสียงและลักษณะทางสัทศาสตร์ของหน่วยเสียง

นำข้อมูลที่บันทึกรายละเอียดทางเสียงของแต่ละภาษาย่อยมาฟัง เพื่อตรวจสอบลักษณะทาง สัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ และเพื่อวิเคราะห์ว่า แต่ละหน่วยเสียงมีเสียงย่อยหรือไม่ และ มี การแจกแจงอย่างไร

นอกจากนั้น ในการวิเคราะห์เสียงวรรณยุกต์ ผู้วิจัยได้เลือกคำที่เห็นว่า มี เสียงวรรณยุกต์ใกล้เคียงกัน ไปทำแผ่นภาพคลื่นเสียงแบบช่วงการกรองแคบ เพื่อตรวจสอบ ดูว่า ผลการวิเคราะห์ของผู้วิจัยตรงกับผลที่ได้จากแผ่นภาพคลื่นเสียงหรือไม่ และ เพื่อ ดู ลักษณะทางสัทศาสตร์ของวรรณยุกต์ ในแต่ละภาษาย่อย ว่า เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรบ้าง

3. การสรุปผลการวิเคราะห์

4. การเสนอผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์มาแสดงบนแผนที่ เพื่อแสดงเส้นแบ่งเขตภาษา
ซึ่งจะแบ่งออกได้เป็น 2 ตอน คือ

1. การแบ่งเขตภาษาโดยใช้ลักษณะทางลัทศาสตร์ของสระเป็นเกณฑ์
2. การแบ่งเขตภาษาโดยใช้ลักษณะทางลัทศาสตร์ของวรรณยุกต์เป็นเกณฑ์

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย